

Onverzettelijkheid in draad en knopen

tekst Gabriëlle de Nijs Bik, foto's Hans Dijkstra/gaw.nl

In een "zeer kort verhaal" over muziek en stilte van A.L. Sniijders stelt Jean: 'Kunst moet de werkelijkheid laten zien, niet verbloemen.' Dit is precies wat kunstenaar Barbara Polderman doet. Ze legt zaken bloot die anderen liever toedekken. Soms is er gewoon geen verzachting, soms is er alleen verdriet of vernedering. Misschien zijn we bang voor de zinloosheid van pijn en verbloemen we dat door het een uitdaging te noemen. Stilstaan bij pijn kan troostrijk zijn, is haar overtuiging en daaraan wil ze met haar werk bijdragen.

Aan de vooravond van de tentoonstelling *Threads – textiel in kunst en vormgeving* in Museum Arnhem, waar een werk van haar te zien zal zijn, zit Barbara Polderman in haar atelier in het Arnhemse Spijkerkwartier tussen zakken met tweedehands textiel, een tafel met veertjes, kraaltjes en knopen en een aantal beelden. Sommige zijn alvast ingepakt in afwachting van de verhuizing naar een ander atelier. Weer andere beelden worden binnenkort geëxposeerd, bijvoorbeeld een beeld dat tentoongesteld zal worden bij Art Rotterdam. Naast haar staat *De Rechter*, het werk dat conservator Mirjam Westen van het Museum Arnhem selecteerde voor de tentoonstelling *Threads*.

Is het een hond, is het een wolf die met aandacht en gevoel voor vorm en materiaal geassembleerd is uit oude stoffen en onderdelen van meubels? Hij druipt af, met zijn staart tussen de benen. Je voelt de reddeloosheid, de vernedering, de schaamte, de onmogelijkheid om nog hoop te vinden. Er resteert dit dier niets dan zichzelf klein te maken, af te gaan door de zijdeur, zo lijkt het. *De Rechter* is een wonderlijke titel voor zo'n werk. 'Voorheen gaf ik mijn werk titels als *het paar* of *vrouw met drie paarden*. Tegenwoordig wil ik dat een titel het werk niet alleen beschrijft, maar ook duidt', legt ze uit. 'Toen ik bijna klaar was met dit beeld, las ik *Grijze zielen* van Philippe Claudel. Hij beschrijft dat er woorden zijn die onmiddellijk angst of ontzag inboezemen. Rechter is zo'n woord: het roept een emotie op zonder deze te benoemen. De kern is de

onverzettelijkheid die de rechterlijke macht vertegenwoordigt, iets waaraan je uitgeleverd bent, zoals je ook uitgeleverd kan zijn aan een emotie. Die emoties ontwikkelen zich intern, maar manifesteren zich vaak ook aan de buitenkant. Ik wil dat laten zien.'

Troostrijke gedachte

Het gaat haar om de angst die je als mens kunt ervaren voor het onverzettelijke, de illusie dat iets onontkoombaar is. Het ontzag dat je kunt hebben voor iemand of voor een bepaalde kracht. Dat iets of iemand zo bepalend kan zijn dat het de rest van je leven tekent. 'Dat gevoel heb ik willen uitdrukken. Ik wil ermee laten zien dat veel emoties universeel zijn. Dat vind ik een troostrijke gedachte. Zelfs in dat eenzame gevoel sta je niet alleen. Ik maak mij vaak een voorstelling van hoe mijn werk zich manifesteert als het op een tentoonstelling staat. Ik zie het beeld voor me waaraan mensen voorbijtrekken. Sommigen zijn geïnteresseerd, anderen kijken vluchtig of niet. Eigenlijk ben ik al blij als een paar mensen een vleugje meekrijgen met wat ik heb willen uitdrukken.' Vóór alles is een kunstwerk voor Barbara een middel om contact te maken met mensen. Ze kiest daarbij voor vormen die iedereen kent en die ruimte bieden voor nieuwe betekenissen. Een anker, een paard, een aap, een vlag; we hebben er allemaal direct een beeld bij. Barbara verstaat de kunst daar iets aan toe te voegen dat een onverwachte en toch heel herkenbare emotie oproept. De vormen waar-

Links: De Vlag.

Boven: De Rechter, het werk dat het Museum Arnhem laat zien in de tentoonstelling *Threads – textiel in kunst en vormgeving*.

Een detail van het beeld Drie met daarachter Barbara Polderman.

voor ze kiest hebben, zo zegt ze, 'een breed vlak waar je veel op kan leggen.' Bij *De Vlag* bijvoorbeeld. Je ziet niet een fier wapperende vlag, een beeld dat de meeste mensen meteen voor ogen hebben, maar een vlag die ter aarde is gestort. Dat beeld raakt, misschien wel juist omdat het bekende object in een onverwachte positie ligt.

Een herinnering

Voor ze aan haar opleiding aan de Hogeschool voor de Kunsten in Arnhem begon, werd Barbara gegrepen door het werk *Mijn plaats aan tafel* van pionier in de textielkunst Anna Verweij-Verschuure. Barbara zag de installatie van tafel met kleding waarop een silhouet is verbeeld, in een tentoonstelling in Boijmans Van Beuningen. Hier maakte iemand een werk dat zij had willen maken! Tijdens haar opleiding werkte ze nog niet zo met textiel, ze tekende veel, maar tijdens een verdiepende studie in Breda aan de Academie St. Joost begon ze te werken met naald, draad en schuimrubber. Ze vormde er ledematen mee, ontdekte dat dat iets is waarmee ze verder kon, en ontwikkelde een eigen stijl en werkwijze. In 2010 heeft ze haar eerste grote solotentoonstelling *Home is where the heart is* in het Valkhof, Nijmegen. Voordat ze aan een kunstwerk begint, bereidt ze zich gedegen voor. Polderman begint met nadenken over wat ze tot uitdrukking wil brengen. 'Meestal is dat iets wat ik gevoeld heb, een herinnering. Ik probeer tot de kern te komen, de persoonlijke emotie te ontstijgen. Ik doe dat door goed te voelen wat een herinnering bij mij oproept. Langzaam doemen dan ideeën op over vorm, kleur en materiaal. Dat is het meest intensieve werk, dat denken en voelen wat aan het fysieke maken voorafgaat. Er moeten veel keuzes worden gemaakt.' Na de ideeontwikkeling vormt ze een basis van kippengaas en brengt daarover een laag papier-maché aan. Die laag geeft ze vervolgens een huid van textiel. Om het werk stabiliteit te geven en tegelijkertijd licht te houden, vult ze de beelden met een kunsthars. Tijdens het maken van het kunstwerk blijft het gevoel waar ze uitdrukking aan wil geven aanwezig. 'Beslissingen neem ik niet alleen, het is een samenwerking tussen mijn ideeën, het materiaal en wat onder mijn handen groeit. Ik kneed en ik kijk, ben observator en regisseur. Het klinkt misschien vreemd, maar het kunstwerk in

wording neemt soms even de leiding over. Ik moet niet te veel willen forceren. Mijn ervaring is dat juist wat ik van tevoren niet bedacht heb interessant is.' Polderman werkt met gebruikte en herkenbare materialen en objecten. 'Ja, dat klopt, zowel in materiaal als in idee. Ik heb niet zo'n behoefte een nieuw idee aan de wereld toe te voegen. Nieuwe ideeën bestaan volgens mij niet. Alles is al bedacht. Het gaat mij veel meer om de uitwerking van het idee. Als dat niet precies goed is, ben ik niet tevreden. Met de aandacht die ik besteed aan het idee en het maken, wil ik iets afdwingen, losmaken wat in de kern van het idee besloten ligt.'

Intieme geschiedenis

Die toewijding is duidelijk af te lezen aan haar werk. De perfectie zit 'm niet alleen in het verbeelden van het gevoelde, maar ook in de toepassing van het materiaal. Met een harmonieuze mix van sensitiviteit en uitgekiendheid gebruikt Barbara oude gordijnen, Perzische tapijten, borduurwerken van anderen. Ze toont daarmee respect voor het materiaal en de energie die mensen erin gestopt hebben. Een in de plooiën verbleekt slaapkamergordijn is voor haar geen waardeloze oude lap, maar bezielde materiaal dat een intieme geschiedenis met zich meedraagt. De kiem voor bezielde materialen heeft ze misschien wel van huis uit meegekregen. Via de antiekwinkel van haar oma kwam ze al op jonge leeftijd in aanraking met antieke spullen. Het gaat haar niet om de feitelijke geschiedenis, maar om de kwaliteiten die zij eraan toedicht. Soms valt dat samen met de betekenis die de vorige eigenaar aan het materiaal geeft, maar dat hoeft niet. Bij Barbara gaat het vaak om een gevoel van doorleefdheid, intimiteit of toewijding. In *De Rechter* maakt ze bijvoorbeeld gebruik van een borduurwerk. Ze laat met opzet de achterkant zien, omdat juist dáár te zien is hoeveel aandacht iemand eraan besteed heeft. Het ontroert haar zichtbaar als ze daarover spreekt. De uiterlijke kenmerken van het materiaal vindt ze ook belangrijk: de structuur, de kleur, het patroon. 'Bij oude stoffen vind ik vaak precies de goede eigenschappen, maar soms wordt het té stoffig. Dan aarzel ik niet om ongenaakbaar ook nieuwe materialen toe te passen. Dat heb ik bij *De Rechter* ook gedaan. Bij dit werk is

De dirigent in het atelier.

trouwens nog iets bijzonders aan de hand. Ik dacht aanvankelijk dat het beeld helemaal af was, maar na een tijdje bleek er iets te missen. Dat loste zich niet meteen op, er ontstond een vacuüm. Vanuit deze leegte ontstaat vaak iets nieuws. Het viel me in dat ik het beeld wilde verlengen. Ik sloeg daarvoor een paar oude tafeltjes aan stukken en gebruikte onderdelen om *De Rechter* mee te verheffen. Het mooie is dat de vorm van één van de tafelpootjes de achterpoot van het dier spiegelt.'

Balans vinden

De extra poten versterken de beweging van het dier; het komt zo nadrukkelijker op je af. Tegelijkertijd ervaar je dat het wel heel lastig lopen moet zijn op die onhandige stelten. Dat spelen met twee kanten van een medaille is iets wat Barbara intrigeert. Ze is gefascineerd door de dunne lijn waarover we dagelijks balanceren. Er hoeft maar iets te gebeuren en de balans is eruit. Door de zoektocht met aandacht en overgave aan te gaan, intuïtie en bewustzijn in te zetten, vertrouwen en focus te

hebben, weet Barbara steeds die balans te vinden. Een eerdere expositie van Polderman met als titel *Follow me, I'm lost too* – geïnspireerd op een bumpersticker *Don't follow me, I'm lost too* – spreekt tot de verbeelding. Het symboliseert het zoeken, het samen zoeken. *De Rechter* maakt nieuwsgierig naar wat er nog gaat komen. Het werk inspireert om in te gaan op de uitnodiging om haar te volgen, want is het niet veel interessanter iemand te volgen die zoekend is dan om achter iemand aan te gaan die de weg precies weet?

De Rechter is te zien t/m 17 augustus in Threads – textiel in kunst en vormgeving, Museum Arnhem. De tentoonstelling gaat in op verbindingen tussen kunst en maatschappij, kunst en ambacht, kunst en sociale interactie, en heden en verleden. Het werk van internationale kunstenaars waarin draad of textiel een belangrijke rol speelt, staat centraal.

Barbara Polderman woont en werkt in Arnhem. Hier vindt ze de mooie balans tussen voldoende culturele voorzieningen en voldoende afzondering. In tegenstelling tot veel van haar collega's heeft ze niet de behoefte in Amsterdam te wonen. Haar galerie (Reuten Galerie) is daar, dat is voldoende. Haar werk is onder meer vertegenwoordigd in de collectie van Museum het Valkhof, Museum Arnhem, provincie Gelderland, Rabobank, KPMG en verschillende particuliere collecties.